

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

שבת-קודש פרשת לך

ח' במרחשוון

בקריאת ההפטרות, קרא הרבי "וקווי ה' יחליפו כוח" (ישעיה מ, לא) הצירי תחת הוא"י.

יום שני

י' במרחשוון

תענית 'שני' קמא. בימינו אלה, אין נוהגים בתעניות בה"ב, גם (ואדרבה – בעיקר) בחוגי

יום חמישי

י"ג במרחשוון

תענית 'חמישי'.

החסידים. כמובן, הנוהגים להתענות – ימשיכו במנהגם הטוב, ואין להתיר להם אלא לצורך, כמו חולשת בריאות הגוף; אך חובת הכול היא להוסיף ב"מי רצון" אלו בקו השמחה בגלוי, ב"פיקודי ה' ישרים, משמחי לב".

מצליח, שהצירי תחת היו"ד וקוראים וקויי". זאת למרות שלדעת הראב"ע והמסורה הנ"ל הרי בתהילים שם צריך לומר "וקויי", ולמעשה בכל ספרי התהילים, גם באוהל יוסף יצחק, נדפס שם "וקויי", אס"כ אין בירור איך קרא הרבי שם.

(2) 'התועדויות' תשמ"ח ח"ג עמ' 258 ואילך, וראה שם ביאור טעמו של דבר – אם כי הרבי נשיא דורנו בעצמו הקפיד להתענות בתעניות אלו.

(1) הרה"ח ר' יוסף-יצחק שיחי אופן והרה"ח ר' טוביה שיחי זילברשטרום (האחרון כתב הבית כששמע זאת לראשונה מפי הרבי, כיוון שלמד לקרוא אחרת), כדעת האבן-עזרא שהביא המנחת-שי בתהילים לז, ט וכן הוא במסורה שבמקראות גדולות שלו ושלנו, וכן נדפס בחומש 'תורה תמימה' שממנו קרא הרבי את ההפטרות. ולא כדעת הרד"ק והמנחת-שי עצמו, וכנדפס בחומש היידנהיים, בתנ"ך קורן, בתנ"ך ברויאר (שממנו נעתק – 'ספר ההפטרות – חבי"ד, הוצאת קה"ת תשנ"ה) ובתיקון 'איש

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ ז"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תקלה

ערב שבת-קודש
פרשת לך-לך
ז' במרחשוון ה'תשס"ה

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

לזכות

האחים התמימים הדגולים לבית

דייטש

הרה"ח ר' זלמן, ר' יוסף, ר' אברהם-משה

וגיסם ר' גבריאל גופין שיחי

שפיכה ממים לפני השימוש בהם

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

בשולחן-ערוך אדמוה"ז, חלק חושן-משפט' פסק: "...ואפילו ביום צריך לשפוך מעט מן המים קודם שישתה, לפי שיש מים הרעים ששתו מהם שדים בנהר, וזו רפואתם". ובהלכות ברכות' פסק: "השותה מים ושופך מעט קודם שתייתו משום חשש מים הרעים, ישפוך קודם שיתחיל לברך ולא אחר הברכה, משום ביזיון הברכה".

וציינו את מקור הדברים בגמרא פרק 'כל הבשר'.¹ ובדרכי-תשובה' הביא, שהשותה צריך לשפוך בעצמו דווקא.

ובס' 'דרכי חיים ושלום',² מנהגי בעל ה'מנחת אלעזר', הביא ש"בכל פעם ששתה משקה ממים, שפך ממנו מעט קודם השתייה".

וכבר העירו, שכיום, שהמונן העם (על-כל-פנים) אינם נוהרים לשפוך, אולי ניתן לסמוך על כך "דרשו בה רבים", כמבואר במכתב הרבי בקשר למים שלנו בכלי מתכות,³ שבעניין סגולי – בטל העניין לגמרי, וגם תלמיד-חכם יכול לסמוך על זה, אלא שההפך להחמיר – יחמיר, ותבוא עליו ברכה.

מנהג הרבי בנדון: ידוע שהרבי, לפני שהיה שותה מים או סודה וכיוצא-בזה (בסוף ההתוודעויות הגדולות), היה שופך מעט מן המים או הסודה לתוך התחתית שמתחת הכוס (וכן עשה במים לפני שהשתמש בהם למים אחרונים⁴), מה-שאינ-כן בין ויי"ש שלא היה שופך מהם כלל.⁵

(1) הלי שמירת גוף ונפש ס"ד.
 (2) ס"י רו סעיף טו.
 (3) חולין קהב, ופירשיי (בפי רגמיה – דשרי עליהו רוח רעה), תודיה חונהו וחיודשי-אגדות מהרשי"א. וראה בס' שמירת הגוף והנפש' ס"י מ' ושי"ח. והרחיבו בזה בקובץ 'שערי ישיבה גדולה' גיליון ח"י, עמ' 81 ואילך, מיאמי רבתי, ג' תמוז תשס"ד.
 (4) יו"ד ס"י קטו ס"ק עב.
 (5) אות רפח.
 (6) לכאורה משמעות דבריו היא שכולל גם משקאות אחרים שעדיין דינם כמים, כמו סודה (וראה בשו"ת 'אגרות משה' או"ח ח"ב ס"י עה שמתייחס לכל מיני הסודה כמים לעניין קידוש וכדומה). וכמנהג הרבי דלהלן.
 (7) אגיק ח"ב עמ' קמג, 'שערי הלי ומנהגי יו"ד ס"י יב.
 (8) כן נהג כ"ק אדמו"ר מהרריי"צ [וכן בעל המנחת אלעזר, 'דרכי חיים ושלום' ס"י רפח]. והרבי הסביר זאת, כי ע"פ הגמ' הנייל יש לאדם לעשות כן גם אחר שתיית עצמו וגם אם לא שתו כלל מכוס זו, משא"כ מצד דרך-ארץ וסכנת-נפשות שבמסכת תמיד כזב, ובמסכת דרך ארץ רבה פ"ט (המלך במסיביו ח"א עמ' ער).
 (9) ממתכת הרה"ח הרה"ח ר' יהודה לייב שפירא, ראש ישיבה דישיבה גדולה דמיאמי רבתי ורב ביהכ"נ 'בית מנחם' שם (והפרטים בו יותר מדויקים מהנדפס בקובץ הנ"ל).

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ז' במרחשון ה'תשס"ה – י"ד במרחשון ה'תשס"ה

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ז' במרחשון	הלי תפלה וברכת כהנים. פרק ח-י.	הלי כלאים. פרק ח.	מ"ע ה.
ש"ק	ח' במרחשון	פרק יא-יג.	פרק ט.	מ"ע ה.
א'	ט' במרחשון	פרק יד-טו. הלי תפילין ומוזזה וס"ת... בפרקים אלו. פרק א.	פרק י.	מ"ע כו. יב.
ב'	י' במרחשון	פרק ב-ד.	הלי מתנות עניים.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע יג.
ג'	י"א במרחשון	פרק ה-ז.	פרק ב.	מ"ע טו. יח.
ד'	י"ב במרחשון	פרק ח-י.	פרק ג.	מ"ע יז.
ה'	י"ג במרחשון	הלי ציצית... בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ד.	מ"ע יד.
ו'	י"ד במרחשון	הלי ברכות... בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ה.	מ"ע יט.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר*		זמן ציצית ותפילין	זמן זריחת החמה	זמן ק"ש	חצות והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה****	צאת הכוכבים
	72 ד'	120 ד'							
ו', ז' במרחשון	4.37	3.50	4.58	5.55	8.35	11.25	11.54	5.00.2	5.25
ש"ק, ח' במרחשון	4.38	3.51	4.59	5.56	8.36	11.25	11.54	4.59.1	5.24
א', ט' במרחשון	4.38	3.52	5.00	5.57	8.36	11.25	11.54	4.58.1	5.23
ב', י' במרחשון	4.39	3.52	5.01	5.58	8.36	11.25	11.54	4.57.1	5.22
ג', י"א במרחשון	4.40	3.53	5.01	5.59	8.37	11.24	11.54	4.56.1	5.21
ד', י"ב במרחשון	4.41	3.54	5.02	5.59	8.37	11.24	11.54	4.55.1	5.20
ה', י"ג במרחשון	4.41	3.54	5.03	6.00	8.37	11.24	11.54	4.54.1	5.19
ו', י"ד במרחשון	4.42	3.55	5.04	6.01	8.38	11.24	11.54	4.53.2	5.18

* הזמנים מתייחסים לאזור השפלה. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (סדר הכנסת שבת') מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטי" (שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדחי"נ	צה"ש	הדחי"נ	צה"ש	הדחי"נ	צה"ש	הדחי"נ	צה"ש
לך-לך	4.23	5.35	4.28	5.37	4.41	5.35	4.41	5.38
וירא	4.16	5.29	4.21	5.30	4.35	5.29	4.35	5.31

עורך ראשי: מנחם-מענדל ברוד • עורך: שניאור-זלמן רודמן • הגהה: יוסף-יצחק איידלמן

מרו"ל: מכון ליובאוויטש שע"י צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: http://chabad.org.il דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

* * *

לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו, שאין ברכה מצוייה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו, שנאמר, ולאברם היטיב בעבורה. והיינו דאמר להו רבא לבני מחווא - אוקירו לנשיכו כי היכי דתתערתו (=שתתעשרו. בבא-מציעא נט)

דבר זה, שעל אדם לכבד את אשתו כדי שיתעשר, נאמר על-ידי רבא. רבא הוא מבחינת אברם, כמובא בכתבי האר"י ז"ל שאברם הוא אותיות מרבא. לכן דווקא הוא אמר שעל אדם להוקיר את אשתו בשביל שיתעשר, בדיוק כפי שהיה אצל אברם.

רמז נוסף לקשר שבין רבא לאברם – רבא היה גר במחוזא, ובאברם נאמר (לקמן טו) "היה דבר ה' אל אברם במחוזא לאמר".

זאת ועוד: "מחזה" בריבוע עולה ר"ג ובגימטרייה – רבא (203).

(לקוטי לוי-יצחק עמי שז)

והנשארים הרה נסו (יד,י)

הרה נסו: להר נסו, הרה כמו להר, כל תיבה שצריכה למ"ד בתחילתה הטיל לה ה"א בסופה (רש"י)

בריש פרשתנו (וכן בסוף פרשת נח) נאמר "ארצה כנען" ואין רש"י מפרש שם שה'ה' בסוף מילה היא במקום ל' בתחילתה, וזאת לפי שהדבר ידוע ומובן מעצמו. מדוע אפוא דווקא כאן רש"י מוצא לנכון לפרש זאת?

אלא: בפסוק דגן היה אפשר לכאורה לצרף את תיבת "הרה" לתיבת "הנשארים" ולא לתיבת "נסו", ואז היה פירושו הכתוב: "הנשארים הרה – נסו" (כלומר, אותם שנותרו בהר, ברחו על נפשם). לפיכך מבאר רש"י שהפירוש הנכון הוא כי הנשארים ברחו אל ההר.

(לקוטי שיחות, כרך י, עמי 46)

אם מחוט ועד שרוך נעל (יד,כג)

בגמרא (סוטה יז) נאמר שבזכות אמירת אברם "ועד שרוך נעל" זכו בניו לרצועה של תפילין (שרוך היינו רצועה). במדרש (רבה) כתוב, שבשכר זה נתן הקב"ה לישראל מצוות נעל דחליצה. ויש להמתיק ולקשר הדברים: תפילין ומנעלים שייכים זה לזה, וכמאמר רז"ל (שבת סא) "כתפילין, כך מנעלין: מה תפילין בשמאל, אף מנעלין בשמאל".

(לקוטי לוי-יצחק בראשית עמי צו)

אנוכי מגן לך (טו,א)

אברם הוא בחינת חסד בלתי מוגבל, ולכן בעיניו היו כולם טובים. אולם באמת אין זו הדרך. שהרי הכוונה והתכלית הן לבער את הרע מן הארץ, ואם יתנהג העולם במידת חסד גדולה כזו, לא יתבטל הרע לעולם ולא יבוער מן הארץ! זהו "אנוכי מגן לך": הקב"ה מלביש "מגן" על בחינת החסד של אברם, כדי שהחסד יהיה מוגבל ומדוד, וכך יוכלו, בבוא העת, לבער את הרע מן העולם.

(תורה-אור, דף יב, עמי א)

"כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים"

האם הטובה הצפונה לישראל בימות המשיח תושפע להם רק במידה הדרושה "כדי שיהיו פנויין בתורה וחכמתה", או שיוזכו לשפע בלתי מוגבל של טובה? □ האומנם יתעלה העולם בימות המשיח אך ורק בכפוף לצורכיהם של ישראל, או שמא גם העולם מצד עצמו עתיד להתעלות? □ הדרין על הרמב"ם – לרגל סיום המחזור העשרים ושניים ותחילת המחזור העשרים ושלושה של הרמב"ם היומי

א. בסיום וחזרתם ספרו (בשני פרקים האחרונים ד"הלכות מלכים ומלחמות ומלך המשיח") מבאר הרמב"ם כמה וכמה פרטים בנוגע לימות המשיח, ומסיים: "לא נתאוו החכמים והנביאים ימות המשיח... אלא כדי שיהיו פנויין בתורה וחכמתה, ולא יהיה להם נוגש ומבטל, כדי שיוזכו לחיי העולם הבא, כמו שביארנו בהלכות תשובה".

ולאחרי זה מוסיף בהלכה האחרונה: "ובאותו הזמן לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות, שהטובה תהיה מושפעת הרבה, וכל המעדנים מצויין כעפר, ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד, ולפיכך יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים וישיגו דעת בוראם כפי כוח האדם, שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים ליום מכסים".

ב. ובפרטיות יותר:

בהשקפה ראשונה, ההלכה האחרונה (הלכה ה') היא המשך וביאור ההלכה שלפניה (הלכה ד') – שבהלכה ד' כתוב שהמעלה דימות המשיח (שלכן "נתאוו החכמים והנביאים ימות

1) כ"ה לשון הכותרת לפרקים יא ויב דהל' מלכים ברפוס ויניציאה רפד. שי.
2) בפרק הראשון (פי"א) – בנוגע לביאת המלך המשיח, ובפרק השני (פי"ב) – בנוגע למצב העולם בימות המשיח.
3) פי"ב ה"ד.
4) הלכה ה'.
5) ישעיה יא, ט.

המשיח" היא שאז "יהיו (ישראל) פנויים בתורה וחכמתה ולא יהיה להם נוגש ומבטל", ובהלכה ה' ממשיך ומבאר פרטי הדברים, ש(כיוון ש) "באותו הזמן לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה... שהטובה תהיה מושפעת הרבה.. (התוכן ד"לא יהיה להם נוגש ומבטל" בתכלית השלימות) ולפיכך יהיו ישראל חכמים גדולים וכו'" (התוכן ד"פנויים בתורה וחכמתה" בתכלית השלימות).

אבל, על-פי זה היה הרמב"ם צריך לכתוב כל זה בהלכה אחת, ובסגנון של המשיח: "לא נתאוו... ימות המשיח... אלא כדי שיהיו פנויים בתורה וחכמתה ולא יהיה להם נוגש ומבטל... פפי שבאותו הזמן לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה... לפיכך" יהיו ישראל חכמים גדולים... שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה' גו" – כסגנונו בהלכות תשובה (שמזכיר כאן): "ומפני זה נתאוו... לימות המשיח כדי... (ש) ירבו בחכמה... פפי שבאותו הימים תרבה הדעה והחכמה והאמת, שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה'". וכיוון שהרמב"ם מחלק עניין זה פפי ה' הלכות, מובן, שמה שכתב בהלכה ה' "ובאותו הזמן כו" הוא (לא המשך וביאור להלכה ד', אלא) עניין בפני עצמו.

וכמו שנתבאר בארוכה במקום אחר הטעם שבהלכות תשובה כתב הרמב"ם עניין זה בהלכה אחת ובסגנון של המשך, ובהלכות מלכים בבי' הלכות ובתור עניין בפני עצמו – על יסוד החילוק הכללי בתיאור המצב דימות המשיח בין הלכות תשובה להלכות מלכים ומלך המשיח⁹, שבהלכות תשובה מתאר המצב דימות המשיח בשייכות לעבודה בזמן הזה ובהלכות מלך המשיח מתאר המצב דימות

6) בלא וא"ו ("ולפיכך") שמדגיש המשך והסיום למ"ש לפני זה: "לפי שבאותו הזמן כו" לפיכך כו".
7) כידוע גודל הדיוק בחלוקת ההלכות בספרו של הרמב"ם (ראה לדוגמא: הל' ת"ת לארה"ו פ"א ק"א סק"ד).
8) "הודין על הרמב"ם" (משיחות ש"פ ויגש, עשרה בטבת ושי"ח) התשמ"ט.
9) כמודגש בהשינויים שביניהם, החל מהשינוי העיקרי שבהלכות תשובה מביא רק התחלת הפסוק "כי מלאה הארץ דעה את ה'". ובהלכות מלכים מביא גם סיום הפסוק "כמים לים מכסים", ועוד שינויים בפרטי הלשונות (וראה לקמן ס"ד).
10) אף שבהלכות מלכים גם ה"נתאוו" (בזמן הזה) הוא לפי ערך וביחס ל"אותו הזמן", באופן

פרשת לך-לך

לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך (יב,א)

צינוי זה מופנה לנשמתו של יהודי ויהודי, אשר צריכה לרדת ממקור חוצבה בעולמות העליונים, דרך השתלשלות מדרגות רבות, עד לעולם הזה:
"מארצך" – מבחינת רצון העליון (ארץ מלשון רצון);
"ממולדתך" – מבחינת חכמה העליונה (הנקראת 'אב');
"מבית אביך" – מבחינת בינה (שהיא בית וכלי לאב, חכמה);
"אל הארץ" – לעולם הזה הגשמי;
"אשר אראך" – אשר אני, מהותו ועצמותו יתברך, אראה לך. רק בעולם הזה מסוגלת הנשמה להמשיך ו'לקחת' את עצמות הבורא, על-ידי עסק התורה והמצווה.

(לקוטי שיחות, כרך א, עמ' 15)

מארצך וממולדתך ומבית אביך (יב,א)

"מארצך" – מרצונותיך; "ממולדתך" – ממידותיך; "מבית אביך" – משכלך. אף שרצונותיו של אברהם, וכן שכלו ומידותיו, היו חדורים קדושה, מכל מקום, הם כוחות שלו (אמנם של קדושה, אבל מציאות קדושה); ועליו ללכת "אל הארץ אשר אראך" – העבודה שהקב"ה מראה לו. אמנם, גם לפני ציווי זה פרסם אברהם אלוקות בעולם והכניס רבים תחת כנפי השכינה, אבל הוא עשה זאת מצד הכרתו והבנתו באלוקות; ואילו לאחר הציווי נכנס לסדר חדש – פרסום אלוקות מצד ציווי ה', בתור שליח ה'.

(לקוטי שיחות, כרך ב, עמ' 58)

מארצך וממולדתך ומבית אביך (יב,א)

התורה אינה מזכירה את גדולתו של אברהם (שהכיר את בוראו, שמסר נפשו על קידוש ה' באור-כשרים, ועוד), כפי שאנו מוצאים אצל נח (שקודם שהקב"ה דיבר אליו מקדימה התורה ומספרת שהיה צדיק ותמים). מדוע?
יש לומר, שאצל כל העמים, ההתקרבות לאלוקות תלויה בכך שהם מכירים בקב"ה ומתקשרים אליו. אך אצל עם-ישראל מתבסס עיקר קירובם לאלוקות ומציאותם כיהודים על כך שהקב"ה בחר בהם. וכאן יש רמז לעניין זה – שייחודו של אברהם אבינו כיהודי ומעלתו הגדולה אינם מתחילים בכך שהוא התקרב לבורא, אלא בכך שהקב"ה הבדילו וייחדו; הקב"ה ציווה והוא קיים.

(לקוטי שיחות, כרך ב, עמ' 305)

ולאברם היטיב בעבודה (יב,טו)

רו"ל אמרו (פרש"י בראשית כד, טז) שבזכותה של שרה היתה הברכה מצויה בעיסה. זהו "היטיב בעבודה": "עבוד" הוא תבואה, כמו "ויאכלו מעבור הארץ" (יהושע ה'). "היטיב בעבודה" פירושו שהיתה ברכה מצויה בעיסה (בתבואה).

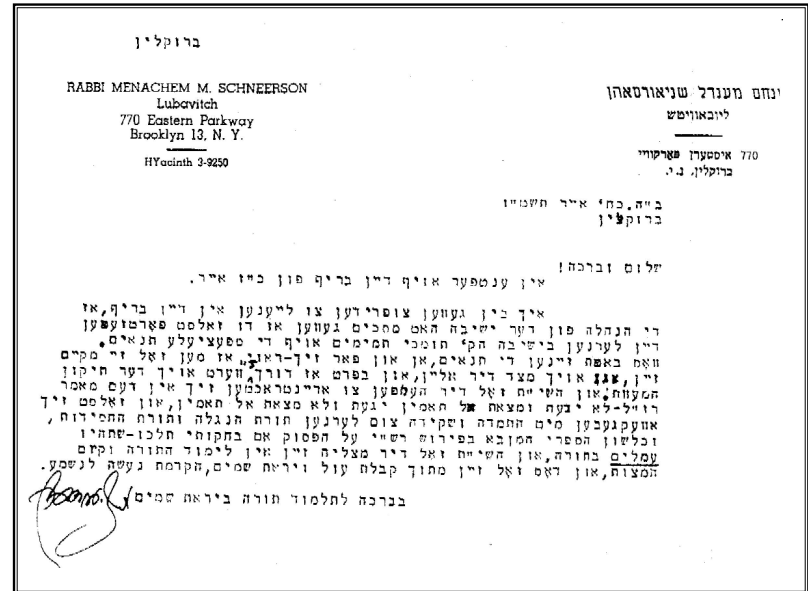
(לקוטי לוי-יצחק עמ' שעז)

סכום כסף לצדקה [אן] ללמוד בזמנך הפנוי.

עונש הרחקה ומכתב מהרבי

מעשה בבחור, תלמיד ישיבת תומכי-תמימים בבעדפורד, שנקנס על-ידי ראש הישיבה, הגאון החסיד הרב מרדכי מענטליק ז"ל. הקנס כלל לימוד בעל-פה, ועד הביצוע הורה הר"מ לתלמיד שלא להיכנס לישיבה. הבחור הנ"ל כתב לרבי כי לדעתו אינו ראוי

לקנס שכזה, הכולל גם שלילת הרשות לישיבה עד לתשלום הקנס. הלה ביקש מהרבי להורות להנהלת הישיבה להכניסו לישיבה. בתגובה שיגר לו הרבי את המכתב (שצילומו ניתן כאן בשלמות) ותוכנו: שמחתי לקרוא שהנהלת הישיבה הסכימה לאפשר את המשך לימודיך בישיבה בתנאים המסויימים. תנאים אלו, לאמיתו של דבר, ראוי לקיימם גם מצד עצמך, ובפרט שעל-ידם יתוקן המעוות.

ונקודת העניין – שבהלכות שלפני זה (ובהלכות תשובה) מדובר אודות השלימות דימות המשיח (בעיקר) ביחס לַיִשְׂרָאֵל, ואילו בהלכה האחרונה מוסיף עניין חדש בהשלימות דימות המשיח (גם) ביחס לַכָּל הָעוֹלָם, ליישר ישראל ולהכין לבם כו"ל¹³. "יתייחסו

מעיקרי האמונה הוא עניין תחיית המתים, וה"כופרים בתחיית המתים אין להם חלק לעולם הבא" – היש לך ביטול מנהגו של עולם יותר מזה!

כדלקמן. כ"אור הדברים: בהלכות תשובה מכאן הרמב"ם "זה שכתוב בכל התורה כולה... כל אותן הדברים בעולם הזה, כגון שובע ורעב ומלחמה ושלוש וכו" (יעודים גשמיים), ש"הבטיחנו בתורה... שיפיר ממנו כל הדברים המונעים אותנו מלעשותה כגון חולי ומלחמה ורעב... וישפיע לנו כל הטובות המחזיקות את ידינו לעשות התורה, כגון שובע ושלוש... כד"ו... (ש)גשב פנויים ללמוד בחכמה ולעשות המצווה", ובהמשך לזה מכאן ש"מפני זה נתאוו... לימות המשיח כו", כיוון שבמות המשיח יהיו "כל אותן הדברים בעולם הזה" בתכלית השלימות הדרושה לַיִשְׂרָאֵל ש"ימצאו להם מרגוע וירבו בחכמה". ועל-דרך זה בג' הלכות ראשונות בפרק האחרון דהלכות מלך המשיח מכאן הרמב"ם

נעלה יותר מה"נתאוו" שבהלכות תשובה (ראה בארוכה ב"הדרן על הרמב"ם הג"ל ס"ד-ג).
 (11) בדפוס רומי: "העולם".
 (12) הלכה א'.
 (13) הלכה ב'.
 (14) הלכה ג'.
 (15) ואף שעל-ידי זה יתוסף עוד יותר אצל ישראל, כמ"ש "ולפיכך יהיו ישראל חכמים גדולים וכו'" – הרי, מסגנון הלשון ("ולפיכך יהיו ישראל כו") – שמשע שהוספה בישראל היא עניין נוסף על התוכן העיקרי דהלכה זו בנוגע לשלימות העולם, וכדמוכה גם מסיום ההלכה,

לא רעב ולא מלחמה¹⁷, ובכך העולם תהיה השפעת הטובה בריבוי גדול יותר מכפי הדרוש להחזיק ידינו לעשות התורה – הטובה תהיה מושפעת הרבה וכל המעדרנים¹⁸ מצויין כעפר".

ו"יהיה עסק כל העולם... לדעת את ה'": נוסף למה שכתב בהלכות תשובה¹⁶ שאנחנו (ישראל) "לא נעסוק כל ימינו בדברים שהגוף צריך להן אלא נשב פנויים ללמוד בחכמה ולעשות המצווה" – מוסיף כאן שיהיה גם "עסק ב' העולם... לדעת את ה'".

(ב) ועוד ועיקר – דרגה נעלית יותר בשלימות העולם:

"יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' ב'ב' – שלילה בתכלית¹⁹ דכל שאר העניינים שאינם בכלל "לדעת את ה'", וגם: נוסף למה שכתב בהלכות תשובה ש"נשב פנויים ללמוד בחכמה", "תרבה הדעה והחכמה כו'", דעה וחכמה (רתורה²⁰) סתם – מוסיף כאן ש"לא יהיה כו' אלא לדעת את ה' בלבד", ידעת ה' דווקא.

"שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים אים מכסים": נוסף לחציו הראשון של הפסוק ("שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה'") שמביא גם בהלכות תשובה, שבו מודגשת השלימות

דהארץ שתהיה מלאה ב"דעה את ה'" – מוסיף כאן שלימות שלמעשה מגדרי הארץ, (ומלאה הארץ דעה את ה'²²) כמים לים מכסים", שהארץ מכוסה (בטלה ב"מים" מי הדעה", "דעה את ה'").

ועל-פי זה מובן שבהלכה האחרונה מוסיף הרמב"ם עניין חדש בתיאור המצב דימות המשיח: (א) השלימות העולם כשלעצמו (לא רק ביחס לישראל), ובזה גופא – הן בנוגע להגשמות העולם, "לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה כו' שהטובה תהיה מושפעת הרבה וכו'", והן בנוגע להרחקות שבו, "יהיה עסק כל העולם לדעת את ה'", (ב) ויתירה מזה, שלימות שלמעשה מהעולם – "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", שהארץ מתעלה לדרגת "ים", ויתרה מזה, שה"ים" מכוסה (בטל ב"מים".

ה. וצריך להבין:

(א) מהי התכלית והמטרה בהוספה יתירה בשלימות העולם כשלעצמו (ועל-אחת-כמה – וכמה השלימות היתירה שלמעלה מהעולם) – נוסף על הדרוש בשביל ישראל (שבשבילם נברא העולם²³) ש"יהיו פנויים בתורה

והסירותי את לב האבן מבשרכם", שפסוקים אלה נאמרו בנוגע לישראל, ו"ל, שבהוספת פסוקים אלה מדגיש הרמב"ם שגם העניין ד"מלאה הארץ דעה את ה'" הוא (בעיקר) ביחס לישראל (שכיוון ש"מלאה הארץ דעה את ה'", "ימצאו להם מרגוע וירבו בחכמה"). מה-שאי-י-כן בהלכות מלכים אינו מוסיף הפסוקים שנאמרו בנוגע לישראל, כדי להרגיש שכונתו לשלימות העולם כשלעצמו (לא רק ביחס לישראל).

23 פרש"י עה"ת בתחילתו, ובכ"מ, וראה רמב"ם

(*) כמובן מהתחלת העניין: "זאת הברית אשר אכרות את בית ישראל... והייתי לכם לאלוהים והמה יהיו לי לעם ולא ילמדו עוד איש את אחיו, וילקחתי אתכם מן הנונים... וזקתי עליכם מים טהורים... ונתי לכם לב חדש והסירותי את לב האבן מבשרכם".

(**) אף שמבאר בהלכה זו מעלה יתירה בישראל - "ולפיכך יהיו ישראל חכמים גדולים וכו'" (ראה לעיל הערה 15).

קופצ'יק ע"ה מקריית-אטא בשנת תשט"ז (אגרות-קודש, כרך יב, עמ' רסו).

הרבי לעזרת הילד

אירוע לא-שגרתי אירע בכ"ה בניסן תשל"ט (הוספה לשיחות-קודש תשל"ט, כרך ב, עמ' 760). כשהזר הרבי מביתו, בשעה 7 בערב, ניגש אליו ילד ואמר לרבי שמלמדו מכהו. הרבי שאל: מפני מה? והילד השיב לרבי. הרבי שאל את הילד לשם המוסד שבו הוא לומד, לשמו של המלמד (הילד אמר את השם) והרבי אמר: "אני כבר אשוחח עמו...". אחר-כך נתן לילד כמה מטבעות להכניסם לקופת-הצדקה, ובירך את אם הילד שעמדה בסמוך שתזכה להרבה נחת ממנו.

נודעזעתי... ושמתתי

"נודעזעתי לקרוא במכתבה שמי שהוא מייצגה לשים ילד קטן ולהחזיקו בחדר חשוך כו' כיוון שלדעתה הוא אקטיבי יותר מדי, ושמתתי להמשך מכתבה שלא קיבלה עצה מבחילה זו, ותגדלו ביחד עם בעלה שי' ואת כל ילדיהם שיחיו – לתורה לחופה ולמעשים טובים" – כך כתב הרבי למרת זיוה פש מקיבוץ עין-הנצי"ב (צילום המכתב בצדיק יסוד עולם, קה"ת תשנ"ב, עמ' 105).

מידת החסד' גוברת

גישת הרבי שוללת אלימות כנגד הילדים והמחונכים. את זאת אפשר ללמוד גם ממכתבו דלקמן (א ד"ח אייר תשט"ז – אגרות-קודש, כרך יג, עמ' 7):

במה שכותב בנוגע לתלמידים... שנוהגים אתם בניופות וכו', ועד כדי הכאה... פשוט שהנהגה האמורה מופרכת היא בנוגע לתלמידים הקשישים... הייתי אומר גם לתלמידים שאינם קשישים, וכמדומה אמרתי לו על-דבר זה גם-כן בפירוש בעת ביקורו כאן, ומהנכון שתיכף ומיד ישתנה הניל...

אותו מחנך ניסה, כפי הנראה, להתוכח עם הרבי וטען כי לחינוך הנוער שעמו הוא פועל אין דרך אחרת מלבד נזיפות ואפילו הכאה. בתגובה כתב לו הרבי (ג' בסיון תשט"ז – שם עמ' קלח):

הנה כיוון שאין לו לדיין אלא מה שענינו רואות, אפשר שמה שכותב בנוגע להנהגה חריפה עם התלמידים זקוקים לזה ב... אבל בכל זה הרי יש לדון בזה עצמו אם במידת החסד או במידת הגבורה, ולכן אפילו במקום שמוכרחים להניל הרי מכמה טעמים יש להקל ולרחם בדין... וביוחד שיש חשש גם להעניין הדמכה בנו גדול כו'.

עצות למקרים קיצוניים...

במקרים מסויימים – ככל הנראה קשים במיוחד (ראה אגרות-קודש, כרך כא, עמ' קצה) – המליץ הרבי על "דרכי עונש אחרים" וש"ל" התוכחה על-ידי הכאה":

וכמו ריחוק מבית-הספר למשך איה זמן, או כולו. או על-דרך המובא בשיחות כ"ק מו"ח אדמו"ר שלא להרשות להם להיות נוכח בעת סיפורי צדיקים וכיוצא בזה, עניינים שליבם חפץ. והעולה על כולנה – השגחה נוספת על התלמידים, שיש לקוות שבדרך-ממילא ילך הלוח ויתמעט העניין עד שיופסק לגמרי.

ומעשה רב: הרבי עצמו הורה לקבוצת בחורים שעשו מעשה שדעתו הק' לא היתה נוחה הימנו שלא יהיו נוכחים בשלוש התוועדויות שלו!

סכום כסף לצדקה...

באילו עונשים אפשר אפוא להשתמש על-פי משנתו של הרבי? אף שאין ראייה לדבר – זכר לדבר: במהלך כינוסי 'צבאות השם' ליווה הרבי בדבריו וניתח את התמודדויותיו של ילד יהודי במאבק עם הצייר-הרע, ומתוך דבריו ניתן אולי ללמוד על לגיטימיות של שני עונשים (ב) ד"ח אלול תשמ"ג – 'התוועדויות' תשמ"ג, כרך ד, עמ' 1959):

וייתכן אפילו שיענישו אותך [=ההורים] לתת

חינוך הבנים והבנות

"על האב והאם להחדיר בבניהם מידות טובות, בכל האמצעים העומדים לרשותם, ואפילו אם הם טרודים באיזה עניינים שיהיו – הרי זוהי חובתם העיקרית" ׀ "אין זו הדרך להשתמש בעונש השבט, כי לפעמים הכי תכופות יצא שכרו בהפסדו ודי למבין" ׀ הוראות וסיפורים בענייני חינוך הילדים

מאת הרב מרדכי-מנשה לאופר

טובים אחר חצות, ובימי שבת-קודש וימים טובים שאז עיקר האחריות על ההורים. חלק מהאחריות היא גם על המחנכים – "שחלק האחריות בזה הוא גם על מלמדי ומורי התלמוד-תורה, שהרי חינוך תלמידים על-פי תורה הוא גם בנוגע להנהגתם מחוץ לכתלי התלמוד-תורה, ובפרט במקום קרוש בבית-הכנסת ובבית-המדרש וכו'".

"להורות להם דרכם בחיים"

"תפקיד המחנכים", כתב הרבי בכ"ה תמוז באותה שנה (שם עמ' רא), "לא רק... להקנות הידיעה והחכמה לתלמידים ומחונכים, כי אם ועיקר – להורות להם דרכם בחיים בשנות הלימוד והחינוך שלהם שישמש יסוד לדרכם בחיים כשיגדלו ויעמדו ברשות עצמם, שזוהי הכוונה האמיתית והנקודה המרכזית של חינוך ראוי לשמו".

יצא שכרו בהפסדו

צודק אשר אין זו הדרך להשתמש בעונש השבט, כי לפעמים הכי תכופות יצא שכרו – שמשתכרים על-ידיה – בהפסדו, ודילמבין, ורואים במוחש אשר בתוקף המלוש בדרכי נועם פועלים יותר.

דברים אלה כתב הרבי להרה"ח ר' שלמה

"כל רגע ורגע יקר הוא ביותר בשטח החינוך, כי ניתנה האפשרויות להעלות מחיל אל חיל כמה מבני ובנות ישראל, והעדר העשייה בזה – מעמיד בסכנה את עתידם".

– זו התבטאות אחת מני רבות, מאיגרת מיוחדת ששיגר הרבי בנר ראשון דחנוכה תשי"ח – "לאנ"ש אשר באה"ק ת"ו, ולהצעירים והנוער בייחוד, ה' עליהם יחיו".

באותו מכתב קרא הרבי "להתגייס" לעבודת החינוך – "באופן שיוכלו לעסוק בגופם ממש בענייני חינוך, זאת-אומרת בתור מורים-ות, מדריכים-ות, מנהלי בתי-ספר וכיוצא בזה".

"להחדיר בבניהם מידות טובות"

כותב הרבי (אגרות-קודש, כרך כה, עמ' קמג"ד) בשנת תשכ"ח:

חלק העיקרי [=של חינוך התלמידים] הוא על אחריות ההורים, האב והאם, שעליהם להחדיר בבניהם מידות טובות בכל האמצעים העומדים לרשותם, ואפילו גם אם טרודים הם באיזה עניינים שיהיו הרי זוהי מחובתם העיקרית.

ועוד מוסיף וכותב הרבי (שם):

ואם בימות הלימוד בתלמוד-תורה הדברים אמורים, על אחת-כמה-וכמה ערבי שבתות וימים-

וחכמתה?"

(ב) ועיקר: דברי הרמב"ם בהלכה האחרונה אודות שלימות העולם ב"אותו הזמן" הם בפתירה לכאורה לתוכן שני הפרקים הלכות מלך המשיח, שבהם מודגש שבימות המשיח ועל-דרך זה, כותב הרמב"ם בפרק השני בנוגע לימות המשיח – "אל" יעלה על הלב שבימות המשיח יבטל דבר ממנהגו של עולם. או יהיה שם חידוש במעשה בראשית, אלא

כשמתגלה הי"ב"ל" דהלכות התורה ופעולתם בעולם – אזי נעשית השלימות האמיתית במצב העולם בימות המשיח, שלימות שהיא שינוי מנהגו של עולם

עולם כמנהגו נוהג, וזה שנאמר בישעיה"ו גרזאב עם כבש ונמר עם גרי ירכץ, משל וחידה... שיהיו ישראל יושבין לבטח עם רשעי גויים המשולים כזאב ונמר... לא יגזלו ולא ישחיתו, אלא יאכלו דבר המותר בנחת עם ישראל... אמרו³⁰ חכמים³¹ אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכויות בלבד³², היינו שבשביל שלימות קיום חוקי ומשפטי התורה יש צורך רק בביטול שיעבוד מלכויות ("שינוחו ממלכויות שאינן מניחות להן לעסוק בתורה ובמצוות כהוגן", אלא "שיהיו ישראל יושבין לבטח עם רשעי גויים") והחזרת המלכות לישראל, ואין צורך³⁶ בשינוי מנהגו של עולם. ובהלכה האחרונה כותב להיפך: "ובאותו הזמן לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה... וכל המעדנים מצויין כעפר" – שמצב זה הוא (בפשטות) שינוי מנהגו של עולם (אף ששינוי זה אינו היפך הטבע), שאין בו צורך³⁶ בשביל

יהיה מצב העולם בשלימות הדרושה כדי שישראל יוכלו לקיים תורה ומצוות בתכלית השלימות באין מונע ומעכב, ותו לא: בפרק הראשון כותב הרמב"ם בנוגע למלך המשיח – "המלך" המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות בית דוד ליושנה לממשלה הראשונה, וכוונה המקדש ומקבץ נדחי ישראל, וחזרין כל המשפטים בימיו כשהיו מקודם. מקריבין קורבנות ועושין שמיטין ויובלות ככל מצוותה האמורה בתורה" וממשיך³⁵: "ואל יעלה על דעתך שהמלך המשיח צריך לעשות אותות ומופתים ומחדש דברים בעולם או מחיה מתים וכיוצא בדברים אלו, אין הדבר כך... ועיקר הדברים ככה הם, שהתורה הזאת חוקיה ומשפטיה לעולם ולעולמי עולמים, ואין מוסיפין עליהם כו". היינו, שבשביל שלימות קיום חוקי ומשפטי התורה אין צורך³⁶ שהמלך המשיח יעשה אותות ומופתים ויחדש

30) ברפוס רומי ובכת"י תימן – הפיסקא "אמרו חכמים אין בין כו' שיעבוד מלכויות" היא הסיום דהלכה א'. והתחלה הלכה ב' היא "יראה מפשוטם של דברי הנביאים שבתחלת ימות המשיח כו".
31) ברכות לד, ב. וש"נ.
32) ועד"ז בהלכות תשובה (ספ"ט): "ימות המשיח הוא העולם הזה, ועולם כמנהגו נוהג, אלא שהמלכות תחזור לישראל, וכבר אמרו חכמים הראשונים אין בין העולם הזה לימות

הל' סנהדרין פ"ב ה"ג: כא"א יכול לומר בשבילי נברא העולם.
24) ריש פ"א.
25) הלכה ג'.
26) ואדרבה: כיוון שהכוונה היא לפעול בעולם, ה"ז צ"ל בגרדי העולם (עולם כמנהגו נוהג) דווקא.
27) ראה בארוכה לקו"ש ח"ח עמ' 275 ואילך.
28) ריש פ"ב.
29) יא, ג.

קיום התורה ומצוותיה בשלימות, ועל-אחת-כמה-זוכמה השלימות היתירה ש"לא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד... מלאה הארץ דעה את ה' כמים ימים מכסים", שהארץ מכוסה ובטלה כמו "ים" מכוסה ב"מים" – לא רק שינוי (וביטול) מנהגו של עולם בלבד, אלא שינוי וביטול גדר העולם!?

1. ויוכן בהקדם הביאור בדברי הרמב"ם "על יעלה אל הלב שבימות המשיח יבטל דבר ממנהגו של עולם, או יהיה שם חידוש במעשה בראשית... אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכויות בלבד" – דלכאורה אינו מובן:

א) מעיקרי האמונה (אחד מ"ג העיקרים) הוא עניין תחיית המתים, ועד שה"כופרים בתחיית המתים"³³ "אין להם חלק לעולם הבא" (כמו שכתב הרמב"ם בהלכות תשובה³⁴) – ואין לך ביטול מנהגו של עולם וחידוש במעשה בראשית יותר מזה!?

ב) קושיית הלחם-משנה³⁵ על-דבר הסתירה בדברי הרמב"ם – שפוסק כשמואל³⁶ ש"אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכויות בלבד", ופוסק דלא כשמואל³⁷: (א) בהלכות תשובה³⁸: "אמרו חכמים³⁹ כל הנביאים כולן לא נתבאו אלא לימות המשיח" – שעל זה נאמר בגמרא⁴⁰ ש"פליגא דשמואל דאמר שמואל אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא

שיעבוד מלכויות בלבד" ("דלמאן דאמר אין בין העולם הזה וכו' משמע שסובר דהנביאים נתבאו לא לימות המשיח, אלא) לעולם אין יוצאין בהן השבת... ואם יצא בכלים שאינן דרך מלבוש כגון רומח וסיף וקשת ואלה תריס, הרי זה חייב" – כדעת חכמים³⁸ ש"אינן (תכשיטין) אלא לגנאי, שנאמר³⁹ וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזרות לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה" (ואי תכשיטין ניהו לא יהיו בטלין לעתיד⁴⁰), שרעה זו (שכלי זיין בטלין לעתיד) היא דלא כשמואל³⁸ דסבירא ליה אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכויות בלבד?

והביאור כזה: לכל הדעות (גם לדעת שמואל והרמב"ם שפוסק כוותיה) יהיה לעתיד ביטול מנהגו של עולם וחידוש במעשה בראשית [כמו: תחיית המתים, ביטול כלי זיין, ועל-דרך זה "כל הדברים שנאמרו על-ידי כל הנביאים" (ש"כ כל הספרים מלאים בדבר זה)⁴¹], לא רק באופן ד"משל וחידה" אלא גם כפשוטם⁴² – בתקופה השנייה דימות המשיח⁴³, והטעם שהרמב"ם לא המשיך בתיאור המצב דימות המשיח גם בנוגע להתקופה שיבטל מנהגו של עולם ויהיה חידוש במעשה בראשית [כשם שלא האריך כאן בתיאור המצב דחיי העולם הבא⁴⁴] – מפני שתוכנו של ספר הי"ד

המשיח אלא שיעבוד מלכויות בלבד".
 33) להעיר מהמשך לשון הרמב"ם "הכופרים בתחיית המתים) וביבאת הגואל" [אף שהכפירה בביאת הגואל נכללת ב"הכופרים בתורה", כמ"ש הרמב"ם (הל' מלכים רפ"א) "כל מי שאינו מאמין בו (במלך המשיח)... כופר... בתורה ובמשה רבינו"] – דיש לומר, שבה מרומז ש"תחיית המתים" שייכת ל"ביאת הגואל".
 34) פ"ג ה"ו.
 35) הל' תשובה פ"ח ה"ז.
 36) לחם-משנה שם.
 37) ריש פ"ט.
 38) שבת ס"א.
 39) שיעה ב"ד.

40) פרש"י שבת שם.
 41) לשון הרמב"ם – הל' מלכים פ"א ה"א-ב.
 42) וכמ"ש באיגרת תה"מ (אות ו') "ידע שאלו הייעודים וכיוצא בהם אשר נאמר שהם משל, אין דברינו זה החלטי כו' וצריך שימתין האדם כו' עד אשר יראו במהרה בימינו, ואזי יתבהר אם הם משל או מופת" (עיי"ש).
 43) ראה בארוכה לק"ש ש"כ"ו עמ' 198 ואילך.
 44) אף שהאריך בזה בהלכות תשובה (פ"ח), אבל, רק בשייכות לעבודה בעולם הזה (שידיעת גודל מעלת עולם הבא שהוא עיקר וסוף שכון של מצוות מוסיפה עידוד וזירוז בקיום התומ"צ), ולא בשייכות לחיי העולם הבא עצמם. שהמקום לזה (לתאר המצב דחיי העולם הבא

עדיין אוחזים בעיצומו של קניין הארץ

מה משמעות ההליכה "אל הארץ אשר אראך" בזמננו?

...לפי זה מובן כיצד העניין שבפרשתנו – "לך לך מארצך וגו' אל הארץ אשר אראך", וכן עניין קניין הארץ (על-ידי הליכה "לאורכה ולרוחבה") – נוגע לפועל גם בזמן הזה. מכיוון שכל זמן שאין עדיין בפועל את ג' הארצות – קניי, קניזי וקדמוני (ובכלל זה תכלית השלימות של "כל יושביה עליה" – כל בני ישראל מכל הדורות), בגאולה האמיתית והשלימה – עדיין אוחזים בעיצומו של קניין הארץ (כיוון שאז גם קניין ו' הארצות עדיין אינו בתכלית השלימות), ועדיין נדרש שיהיה "לך לך מארצך וגו'", שבני ישראל מכל המקומות (ושל כל הדורות) יילכו מחוץ-לארץ "אל הארץ אשר אראך" ויקנו את ארץ-ישראל בשלימותה – כל עשר הארצות.

(מהתוועדות שבת פרשת לך-לך היתש"ב, יתורת-מנחם – התוועדות; היתש"ב כ"ד עמ' 256-258 – תרגום מאדיש)

בממכות לגאולה צריכים להפיץ את פנימיות התורה

בווהר סוף פרשתנו איתא: "אמר רבי יוסי, כתיב יבקע כשחר אורך וגו'. זמין קב"ה לאוכרא על בנוי ויימא אז יבקע כשחר אורך וארוכתך מהרה תצמח והלך לפניך צדקך וכבוד ה' יאספך"... סיום הווהר בפסוק זה אינו כדי לסיים בדבר טוב בלבד, כי אם סיום בדבר טוב השייך לעניין זה – גילוי הסודות ודין דאורייתא לעתיד לבוא, תמורת היותם עתה בהתכסות והעלם... ולכן, כאשר נמצאים בסוף ו"אחרית הימים", בסמיכות ממש לגאולה העתידה – אזי צריך להיות הגילוי דפנימיות התורה באופן ד"יפוצו מעיינותיך חוצה", בכל מקום ומקום, ובלא כל הגבלות. דהנה מבואר באיגרת-הקודש (ס"ו) ש"כל חכמת הקבלה הייתה נסתרת בימיהם (של התנאים) ונעלמה מכל תלמידי-החכמים, כי אם ליחידי סגולה, ואף גם זאת בהצנע לכת ולא ברבים". אבל מומנו של האריז"ל – "מותר ומצווה לגלות זאת החכמה", ומדור לדור הולך וגדל ההכרח לגלות את הלימוד דפנימיות התורה, כך שלא זו בלבד ש"מותר ומצווה לגלות", אלא זהו דבר הכי מוכרח... ויש לקשר עניין זה עם... כללות העבודה ד"ויעקב הלך לדרכו": כללות העניין ד"אז יבקע כשחר אורך וגו'" – קשור עם יעקב, כמבואר בסידור (שער הסוכות רנ"ד, ואילך) ש"יעקב הוא אותיות יבקע, ועל כן הוא אומר אז יבקע כשחר אורך וגו'".

וזהו הקשר עם כללות העבודה ד"ויעקב הלך לדרכו" – עבודתו של כל אחד ואחד מישראל ("ויעקב הלך לדרכו") בהפצת המעיינות חוצה באופן ד"אז יבקע וגו'". וההוראה מזה – בפשטות: מכיוון שנמצאים אנו ב"אחרית הימים", ולפי כל הסימנים המבוארים בסיום מסכת סוטה נמצאים אנו בסמיכות ממש לביאת אליהו הנביא זכור לטוב [כסיום מסכת סוטה], "מבשר טוב", מבשר הגאולה העתידה, וכבר כלו כל הקיציין ואין הרב תלוי אלא בתשובה – אזי צריכים להוסיף בגילוי פנימיות התורה בכל מקום ומקום, ללא כל הגבלה, "יפוצו מעיינותיך חוצה"... וכאשר מקבלים החלטות טובות בנוגע להתעסקות בהפצת היהדות והמעיינות חוצה... אז יהיה העניין ד"וירא אליו ה'" (כפי שהולכים לקרוא בתפילת מנחה) באופן ד"ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו וגו' בגאולה האמיתית והשלמה על-ידי משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש, "מיד הן נגאלין".

(משיחת שבת פרשת לך-לך, ח' במרחשון ה'תשד"מ; יהתוועדות: ה'תשד"מ, כ"ד עמודים 442-453 – בלתי מוגה)

את ה" ממלאת את מציאות הארץ שנשאתר מציאות בפני עצמה, אלא עוד זאת, שמתבטלת מציאות הארץ ונעשית "ים" שכל עניינו אינו אלא "מקום המים"⁶² ויתרה מזה, שהים מכוסה ובטל,⁶³ היינו, שמתגלה ונרגש בהעולם שכל מציאותו אינה אלא המקום שבו יהיה הקיום דהלכות התורה, שעניינן העיקרי הוא חכמתו ורצונו של הקב"ה "דעה את ה".

(קטעים מהדרן על הרמב"ם, משיחות שבת-קודש פרשת לך-לך, ח' במרחשוון ה'תשנ"א; יורת-מנחם – התנועדיוותי ה'תשנ"א, כרך א, עמ' 251-261)

דעה את ה' כמים לים מכסים")
 "לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה... שהטובה תהיה מושפעת הרבה כו" – שמשנתנה מציאות העולם באופן שגם מצד עצמו⁶⁴ לא יהיו בו עניינים בלתי-רצויים (רעב ומלחמה)⁶⁵, כי אם ריבוי מופלג של טובה ותענוג.

"ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד" – שמשנתנה מציאות העולם עד כדי כך שה"עסק" דכל העולם אינו אלא "לדעת את ה' בלבד".

וטעם הדבר, "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", היינו, לא זו בלבד ש"דעה

שבוה נכללת גם שלימות יתירה בכל פרט ופרט, דכיוון שכל פרט מוסיף בשאר הפרטים⁴⁹, הרי על-ידי צירוף כל הפרטים נעשה כל פרט ופרט בשלימות, (ב) ויתירה מזה – שמתגלה הנקודה הכפלאית שבתורה, כפלא שלמעלה מהפרטים.

וביאור העניין (שלימות הפרטים, והכלל שלמעלה מפרטים) בנוגע ללימוד הרמב"ם – "משנה תורה", "מקבץ לתורה שבעל-פה כולה", הלכות כל התורה כולה:

פרטי ההלכות שנתבארו בספר הרמב"ם הם "משפטי המצוות", "בלשון ברורה ודרך קצרה... שיהיו כל הדינים גלויים לקטן ולגדול בדין כל מצווה ומצווה"⁵⁰, שעניינם (של המצוות) הוראות וציוויים להאדם איך להתנהג בעולם, ועל-ידי זה פועל השעולם יהיה כפי התורה.

והכלל דכל ההלכות התורה – היותן (חלק מה)תורה שהיא חכמתו של הקב"ה שלמעלה מהעולם, ובלשון הגמרא⁵¹ "חמורה גנוזה שגנוזה לך", שלכן, עניינן העיקרי דהלכות התורה הוא חכמתו ורצונו של הקב"ה⁵², כלומר, הלכות התורה אינן בשביל העולם, אלא אדרבה, בריאת העולם היא "בשביל (קיום הלכות) התורה"⁵³, ובמילא, לימוד ההלכות הוא (לא רק לידע את המעשה אשר יעשון, אלא גם ובעיקר) לימוד חכמתו ורצונו של הקב"ה⁵⁴.

והסדר בזה – שעל-ידי לימוד וקיום כל הלכה פריטית נפעל בעניין וחלק פריט בעולם

הוא "הלכות" שעניינן לפעול בעולם שיהיה כפי הוראות התורה⁴⁶, אשר, עניין זה נעשה בשלימות על-ידי ביטול "שיעבוד מלכויות" ("לא יהיה להם נוגש ומבטל"), וחזרת המלכות לישראל על-ידי המלך המשיח, ש"חזרין כל המשפטים בימיו... ככל מצוותה האמורה בתורה", וכיוון שבוה נשלמת פעולת ה"הלכות", שהעולם ("עולם כמנהג נהג", מבלי שיתבטל דבר ממנהגו של עולם או חידוש במעשה בראשית) מתנהג ונעשה כפי התורה – נשלם בזה גם ספר ההלכות.

ויש לומר, שלאחרי השלימות דכל פרטי הלכות התורה (בסיום ספר ההלכות) בתיאור המצב דימות המשיח שאז תושלם פעולת הלכות התורה בעולם (שהעולם יהיה על-פי התורה), מוסיף הרמב"ם בהלכה האחרונה (סיום וחזרת ספר ההלכות) בקיצור וברימו שבשלימות פעולת הלכות התורה בעולם שתהיה "באותו הזמן" יש דרגה נעלית יותר, אשר, עם היות ששלימות יתירה זו אינה בגדר הפעולה דהלכות התורה בעולם⁴⁸, הרי היא נעשית בגמר ושלימות פעולת הלכות התורה בעולם, שאז נתגלה ה"כפלא" (סך-הכול) דהלכות התורה, כדלקמן.

ז. ובהקדמה – שסדר לימוד התורה (ולמוד כל חכמה) הוא באופן שלומדים עניין פריטי, פרט לאחרי פרט, עד ללימוד כל הפרטים, ועל-ידי זה נעשית (א) השלימות דהפרטים,

49) להעיר ממארו"ל "הוא עמל במקום זה ותורתו עומלת לו במקום אחר" (סנהדרין צט, רע"ב), ועד ש"כל התורה עניין אחד" (תוספתא סנהדרין ס"ז).
 50) לשון הרמב"ם בהקדמתו לספרו. (שבת פח, ב).
 51) ראה תניא פ"ה: "הלכה זו היא חכמתו ורצונו של הקב"ה, שעלה ברצונו שכשיטעון ראובן כך וכך דרך משל ושמעון כך וכך יהיה הפסק ביניהם כך וכך, ואף אם לא יהיה הדבר הזה לעולם כו".
 52) פרושי עה"ת בתהילתו, ובכ"מ.
 53) כמו בכללות לימוד התורה – לא רק לימוד

עצמם) מתאים לאחרי תיאור המצב דימות המשיח (בהלכות מלך המשיח), כיוון שגם התכלית דימות המשיח היא "כדי שיוכו לחיי העולם הבא".
 45) ורק מזכיר בדרך אגב שהשלימות דימות המשיח היא "כדי שיוכו לחיי העולם הבא".
 46) ראה בארוכה "הדרן על הרמב"ם" תשל"ה סי' ד-ה.
 47) כמארו"ל (ברכות יב, א) "הכל הולך אחר החיתום".
 48) ולכן אין מקום לפרש בפרטיות עניין זה בספר ההלכות.

את ה" ממלאת את מציאות הארץ שנשאתר מציאות בפני עצמה, אלא עוד זאת, שמתבטלת מציאות הארץ ונעשית "ים" שכל עניינו אינו אלא "מקום המים"⁶² ויתרה מזה, שהים מכוסה ובטל,⁶³ היינו, שמתגלה ונרגש בהעולם שכל מציאותו אינה אלא המקום שבו יהיה הקיום דהלכות התורה, שעניינן העיקרי הוא חכמתו ורצונו של הקב"ה "דעה את ה".

(קטעים מהדרן על הרמב"ם, משיחות שבת-קודש פרשת לך-לך, ח' במרחשוון ה'תשנ"א; יורת-מנחם – התנועדיוותי ה'תשנ"א, כרך א, עמ' 251-261)

דעה את ה' כמים לים מכסים")
 "לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה... שהטובה תהיה מושפעת הרבה כו" – שמשנתנה מציאות העולם באופן שגם מצד עצמו⁶⁴ לא יהיו בו עניינים בלתי-רצויים (רעב ומלחמה)⁶⁵, כי אם ריבוי מופלג של טובה ותענוג.

"ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד" – שמשנתנה מציאות העולם עד כדי כך שה"עסק" דכל העולם אינו אלא "לדעת את ה' בלבד".

וטעם הדבר, "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", היינו, לא זו בלבד ש"דעה

המחזיקות את דינו לעשות התורה".
 61) ועל-פי זה י"ל שהפירוש ד"לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה" הוא באופן דביטול מנהגו של עולם ממש – שיבטלו כלי זיין ("ולא מלחמה"), ויבטל המצב דעני ואביון ("לא רעב").
 62) פי' הרד"ק ומצוד"ד עה"פ.
 63) בפרטיות יותר – ראה לקמן סי"ב (בגוף השיחה).

העניינים דרעב מלחמה קנאה ותחרות (ברוחניות) שייכים רק בלימוד התורה בתור אמצעי לעניין אחר (לפעול שהעולם יהיה כפי התורה), מה'שאין-כן בלימוד התורה כשלעצמו (חכמתו ורצונו של הקב"ה), עיי"ש.
 60) ולא מצד התגברות פעולת הלכות התורה, ובמילא, רק לצורך קיום הלכות התורה, "שיסיר ממנו... מלחמה לנו... וישפיע לנו כל הטובות

שיהיה כפי התורה⁵⁵, ובגמרא כפי הלכות התורה נשלמת פעולת הלכות התורה, שהעולם כולו נעשה כפי התורה, שעל-ידי זה ניתוסף בשתיים: (א) השלימות דהפרטים, שבזה נכללת גם

(כל נקודה ופרט שבו) יהיו כפי התורה, נרגש וניכר בגלוי שהעולם אינו מציאות לעצמו שמתנהג בפועל כפי התורה, אלא כפי מציאותו אינה אלא "בשביל התורה", שעל-ידי יתיקיימו הלכות התורה.

כל אחד באשר הוא ובכל מקום שהוא צריך להתעניין בכל מאמצי כוחו. למצוא איזה פרנסה רוחנית כמו שהוא מחפש אחר פרנסה גשמית

שלימות יתירה בכל פרט ופרט – הן בלימוד והבנת הלכות התורה, והן בפעולת הלכות התורה בעולם, כי, כשהאדם לומד ומקיים כמה הלכות פרטיות ופועל בכמה עניינים וחלקים בהעולם שיהיו כפי התורה, אבל ישנם עדיין כמה וכמה עניינים בעולם שאינם כפי התורה, ועד שהם בניגוד לתורה, וצריך לחסום עמהם שיהיו כפי התורה, הרי, גם הפעולה בהעניינים שכבר נעשו כפי התורה אינה בכל התוקף והשלימות; ורק כשנשלם הלימוד והקיום בכל הלכות התורה באופן שכל ענייני העולם נעשים כפי התורה, אזי הפעולה היא בכל התוקף והשלימות, שלא נשאר אפילו פרט אחד שהוא בניגוד לתורה.

(ב) הנקודה הכללית, כלל שלמעלה מפרטים – הן בלימוד הלכות התורה, שמתגלה הנקודה הכללית דהלכות התורה, שעניינם העיקרי הוא (לא רק הפעולה בעולם שיהיה כפי התורה, אלא גם, ובעיקר) חכמתו ורצונו של הקב"ה, והן בפעולת ההלכות בעולם – שנוסף על שלימות הפעולה בעולם, שכל ענייני העולם

ונמצא, שבפעולת הלכות התורה בעולם ישנם ב' עניינים: (א) שלימות הדעות – שהעולם כולו (כל הפרטים שבו) נעשה כפי התורה, (ב) עליית העולם לדרגה שלמעלה מהעולם – שמשנת מציאות העולם שכל מציאותו אינה אלא מציאות התורה (קיום הלכות התורה).

ומזה מוכן גם בנוגע לימות המשיח – כשתושלם פעולת הלכות התורה בעולם ובמילא יהיה העולם בשלימות – [...] שבשלימות העולם בימות המשיח ישנן ב' דרגות: (א) שלימות על-פי גרדי העולם (חול), שלימות ההיקף, בחינת המידות, (ב) שלימות שלמעלה מגרדי העולם (קודש), "מקודש ועומד בפני עצמו, שומר ההיקף", בחינת המוחזין.

ד. על-פי זה יש לבאר דברי הרמב"ם בנוגע לשלימות העולם בימות המשיח:

"הלכות מלך המשיח" שבסיום ספר ההלכות מבאר הרמב"ם גדרו של המלך המשיח

(55) כמו באדם, שנקרא "עולם קטן" (תנחומא פקודי ג, ועוד. וראה מו"נ ח"א פ"ב). שכל הלכה פרטית פועלת על אבר פרטי. כמ"ש הרמב"ם בהקדמתו לחיבורו בנוגע למניין המצוות (שעליהם מיוסדים ההלכות שהם

מביא לידי מעשה, "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה" (קידושין מ"ב, וש"נ. וראה רמב"ם הל' ת"ת פ"א ה"ג, פ"ג ה"ג). אלא גם לימוד התורה כשלעצמה – "יגדיל תורה ויאדיר" (ראה חולין טו, ב). "דרוש וקבל שחר" (סוטה מד, א. וש"נ).

(וימות המשיח) בהלכות התורה – שעל-ידי יהיה קיום כל הלכות התורה ופעולתם בעולם בשלימות, כיוון שיתבטלו כל העניינים המונעים ומעכבים לקיום הלכות התורה בשלימות, החל מכללות עניין הגזות – ביטול שיעבוד מלכויות (שאינן מניחות לעסוק בתורה ומצוות כהוגן), קיבוץ גלויות ובנין בית-המקדש (שאו "חוזרים כל המשפטים... כשהיו מקודם, מקריבין קורבנות ועושין שמיטין ויובלות"⁵⁶ ככל מצוותה האמורה בתורה).

ובהמשך לזה מבאר שהמלך המשיח אינו צריך לעשות אותות ומופתים ומחדש דברים בעולם, ועל-דרך זה בנוגע למצב העולם בימות המשיח שלא יבטל דבר ממנהגו של עולם או חידוש במעשה בראשית, עד לסיום העניין, "לא נתאו... ימות המשיח... אלא כדי שיהיו פנויים בתורה והכמתה... כמו שביארנו בהלכות תשובה" – כי, בשביל השלימות דהלכות התורה ופעולתם בעולם אין צורך בביטול מנהגו של עולם וחידוש מעשה בראשית.

ובהלכה האחרונה דהלכות מלך המשיח, שהיא גם סיום וחותם כל הלכות התורה (גמר ושלימות הלכות התורה ופעולתן בעולם),

"משפטי המצוות" "מצוות עשה רמ"ה סימן להם מניין אבריו של אדם". ובהקדמתו לספר המצוות מוסיף: "כל אבר ואבר אומר לו עשה בי מצווה".

(56) שתלויים בקיבוץ נדחי ישראל, שהרי אין היובל נוהג אלא כשכל יושביה עליה (רמב"ם הל' שמיטה ויובל פ"י ה"ח. וראה כס"מ שם פ"ד הכ"ה).

(57) ועד שמצד עצמו (ולא פעולת התורה) ה"ה בניגוד לתורה – ועל-פי זה יומתק לשון הרמב"ם "כדי שיהיו פנויים בתורה וחכמתה ולא יהיה להם נוגש ומבטל" [אף שבפשטות צ"ל בסדר הפוך, "כדי שלא יהיה להם נוגש ומבטל ויהיו פנויים בתורה והכמתה", כלשונן בהלכות תשובה]: "כדי שינוחו ממלכויות שאינן מניחות אותן לעסוק בתורה ובמצוות בהוגן וימצאו להם מרוגע וירבו בחכמה" – כי, גם כ"שהיה פנויים בתורה וחכמתה" יהיה מצב העולם באופן שיש מקום לינוגש ומבטל" (כיוון שהעולם נשאר במציאותו בניגוד לתורה). אלא שבנוגע לפועל

"לא יהיה להם נוגש ומבטל".

(58) ועל-פי זה יש לבאר דיוק לשון הרמב"ם "ואל יעלה על דעתך" שהמלך המשיח צריך לעשות אותות ומופתים כו", "אל יעלה על הלב" שבימות המשיח יבטל דבר ממנהגו של עולם כו" (ואינו כותב בפיצור "המלך המשיח אינו צריך לעשות אותות ומופתים" * בימות המשיח לא יבטל דבר ממנהגו של עולם) שבזה מודגש שהשלימה דביטול מנהגו של עולם היא ביחס לדעתו ולבו של האדם האומד הלכות התורה כדי לפעול בהנהגתו, ששלימותו היא בגרדי העולם ומנהגו של עולם, אבל מצד השלימות שלמעלה מהעולם ישתנה מנהגו של עולם (כדלקמן בפנים).

(59) להעיר גם מהמבואר ב"הדרן על הרמב"ם" (משיחות ש"פ ויקהל) תשמ"ו בסופו, שפרטי

ע"ד מ"ש בנוגע לכביא - "כל נביא... אינו צריך לעשות אות כאחת מאותות משה רבינו... שיש בהם שינוי מנהגו של עולם" (הל' יסוהית רפ"ו).